

ORSA – zadania do wykonania

Korzystajmy z wyników ORSA przy podejmowaniu decyzji, analizujmy wpływ podejmowanych decyzji na profil ryzyka zakładu oraz na wymogi kapitałowe. – WITOLD FLORCZAK

ORSA (*Own Risk Solvency Assessment*, czyli Własna Ocena Ryzyka i Wyłacalności) przez wiele osób nazywana jest „sercem systemu Solvency II”. Jest to nazwa jak najbardziej uprawniona. Próbując określić ORSA jednym zdaniem, możemy powiedzieć, że jest to proces analizy strategicznej łączący wszystkie filary systemu Solvency II, łączący wyniki ilościowe i jakościowe systemu zarządzania ryzykiem oraz łączący zarządzanie kapitałem i planowanie biznesowe, obecne i przyszłe wymogi kapitałowe, strategię biznesową, apetyt na ryzyko i uwarunkowania zewnętrzne, wraz z opisem uwzględniania tych elementów w procesie podejmowania decyzji.

Do końca 2014 r. wszystkie zakłady ubezpieczeń są zobowiązane przeprowadzić ORSA, a właściwie FLAOR – *Forward Looking Assessment of Own Risks*, czyli Prospektywną Ocenę Własnych Ryzyk (FLAOR to ORSA w okresie przygotowawczym do wprowadzenia regulacji Solvency II). W tym i w przyszłym roku obowiązek przeprowadzenia FLAOR wynika z „Wytocznych dotyczących prospektywnej oceny własnych ryzyk” wydanych przez EIOPA. Od 1 stycznia 2016 r., czyli od daty rozpoczęcia obowiązywania regulacji Solvency II, obowiązek przeprowadzenia ORSA będzie wynikał z artykułu 45. Dyrektywy Solvency II.

ORSA (oraz FLAOR) stawia zakładom ubezpieczeń zadania pośrednie i bezpośrednie. Głównym zadaniem pośrednim jest przeprowadzanie przez zakłady procesu oceny wszystkich ryzyk, na jakie zakłady są lub mogą być narażone. Zadania bezpośrednie, wskazane zarówno w Dyrektywie Solvency II, jak i w Wytocznych to:

- ➔ przeprowadzenie oceny ogólnych potrzeb w zakresie wyłacalności;
- ➔ wykonanie oceny ciągłej zgodności z ustawowymi wymogami kapitałowymi;
- ➔ określenie oceny spełniania w sposób ciągły wymogów dotyczących obliczeń rezerw techniczno-ubezpieczeniowych;

Dr Witold Florczak jest aktuariuszem, ekspertem w obszarze Solvency II, zarządzania ryzykiem oraz praktyki aktuarialnej, Aksjom Doradztwo Aktuarialne.

- ➔ dokonanie oceny odchyleń od założeń leżących u podstaw obliczeń kapitałowego wymogu wyłacalności;
- ➔ powiązanie powyższych ocen z procesem zarządzania strategicznego i procesami podejmowania decyzji.

Zadania wykonywane w ramach ORSA/FLAOR składają się zatem z czterech zadań, polegających na przeprowadzeniu ocen i z zadania polegającego na powiązaniu tych ocen z procesem zarządzania strategicznego i procesami podejmowania decyzji. Kluczowe jest tutaj słowo „powiązanie”. Oznacza ono, że zakłady są zobowiązane analizować wpływ tych ocen na proces zarządzania strategicznego i podejmowane decyzje, jak i na odwrót – strategia zakładu i podejmowane decyzje muszą zostać odzwierciedlone w przeprowadzanych ocenach. Oczywiście w wielu wypadkach będzie to wymagało kilku iteracji pomiędzy ocenami a strategią i podejmowanymi decyzjami, aby zapewnić, że strategia i podejmowane decyzje w pożądanym sposób wpływają na ogólne potrzeby w zakresie wyłacalności, na ustawowe wymogi kapitałowe i na regulacje dotyczące rezerw oraz że w podejmowanych decyzjach są we właściwy sposób odzwierciedlone wnioski wynikające z tych ocen.

Pamiętajmy, że **zadania, jakie należy wykonać w ramach ORSA, nie są zadaniami do wykonania wyłącznie przez osoby odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem, ale wymagają udziału osób z różnych jednostek organizacyjnych zakładu, w szczególności wymagane jest zaangażowanie zarządu**, którego zadaniem jest kierowanie procesem ORSA, weryfikacja jego wyników oraz zatwierdzenie raportu z prze-

prowadzonej ORSA przed wysłaniem raportu do organu nadzoru. Zatem pierwszym zadaniem, jakie powinno zostać wykonane przez osoby odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem w zakładach ubezpieczeń (w szczególności w tych, w których ORSA będzie przeprowadzana po raz pierwszy) jest przeprowadzenie wewnętrznego szkolenia, aby uświadomić wszystkim (w tym zarządowi i menedżerom), czym jest ORSA, jakie są jej cele, co i jak należy wykonać w ramach procesu ORSA.

OCENA OGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE WYŁACALNOŚCI

Ocena ogólnych potrzeb w zakresie wyłacalności wymaga przeprowadzenia przez zakłady oceny ich potrzeb w zakresie kapitału i innych środków potrzebnych do zabezpieczenia się przed ryzykami, na jakie zakłady są narażone. Zatem, dokonując tej oceny, zakłady powinny rozpocząć od zidentyfikowania wszystkich ryzyk, na jakie są lub na jakie mogą być one narażone w perspektywie średnioterminowej/ewentualnie w długoterminowej – pamiętajmy, że ocena ogólnych potrzeb w zakresie wyłacalności dokonywana jest w takim samym horyzoncie czasu, na jaki sporządzany jest plan finansowy.

Wykonując to zadanie, warto pamiętać, że mamy swobodę w podejściu do wyznaczania ogólnych wymogów w zakresie wyłacalności. Podejście to nie jest (na razie) regulowane przez organ nadzoru. Nie jest wymagane, aby zakłady, dokonując szacowania ogólnych potrzeb w zakresie wyłacalności, stosowały złożone i zaawansowane techniki. Stosowane metody mogą wykorzystywać zarówno proste testy stresu, jak i bardziej zaawansowane modele do wyceny kapitału ekonomicznego. Jeśli zakłady będą korzystały z takich modeli, to nie jest wymagane, aby modele te spełniały warunki dotyczące modeli wewnętrznych.

Istotne jest, aby pamiętać, że wynik oceny ogólnych potrzeb w zakresie wyłacalności będzie miał odzwierciedlenie w wy-

mogach kapitałowych. Wskazane jest, aby zakład utrzymywał kapitały na poziomie przewyższającym ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności. Z formalnego punktu widzenia nie ma takiego obowiązku (z formalnego punktu widzenia wystarczy, aby zakład spełniał ustawowe wymogi kapitałowe), ale inne podejście może oznaczać niewłaściwe zarządzanie zakładem i/lub niewłaściwe zarządzanie ryzykami, na jakie zakład jest narażony.

OCENA CIĄGŁEJ ZGODNOŚCI Z USTAWOWYMI WYMOGAMI KAPITAŁOWYMI

Wymóg ciągłej zgodności z ustawowymi wymogami kapitałowymi nie oznacza dla zakładów obowiązku pełnego przeliczenia ustawowych wymogów kapitałowych na dowolny moment czasu. Aby spełnić ten wymóg, należy z wystarczającą dokładnością określić zmiany w wymogach kapitałowych i dopuszczonych środkach własnych od ostatniego pełnego obliczenia ustawowych wymogów kapitałowych. Oznacza to może wykonanie obliczeń niektórych wielkości i wykonanie szacunków dla pozostałych wielkości. Decyzje (wraz z podaniem ich uzasadnienia), co do wyboru pomiędzy powyższymi podejściami i częstotliwość ich stosowania, powinny być podejmowane każdorazowo przez zakład. Pełna kalkulacja ustawowych wymogów kapitałowych jest wymagana jedynie w przypadku znaczącej zmiany profilu ryzyka. Dokonując tej oceny, zakład uwzględnia co najmniej: potencjalne przyszłe istotne zmiany profilu ryzyka, wysokość i jakość środków własnych, strukturę środków własnych oraz sposób, w jaki struktura ta może się zmienić w całym okresie planowania działalności.

OCENA SPEŁNIANIA W SPOSÓB CIĄGŁY WYMOGÓW DOTYCZĄCYCH OBLICZEŃ REZERW TECHNICZNO-UBEZPIECZENIOWYCH

Zadanie to zostało przypisane do funkcji aktuarialnej. Funkcja aktuarialna, wykonując to zadanie, analizuje spełnianie przez zakład w sposób ciągły wymogów dotyczących obliczeń rezerw techniczno-ubezpieczeniowych określonych w Dyrektywie Solvency II oraz określa potencjalne ryzyko wynikające z tych obliczeń. Prawidłowe wykonanie tego zadania wymaga zapewnienia m.in., że w zakładzie istnieją procesy i procedury dotyczące regularnych przeglądów obliczeń rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Funkcja aktuarialna, dając wkład do ORSA dotyczący tego zadania, powinna pamiętać, aby zapisy w ORSA dotyczące zgodności z wymogami dotyczącymi

obliczeń rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i ryzyk wynikających z obliczeń rezerw techniczno-ubezpieczeniowych były zgodne z informacjami zawartymi w rocznym raporcie funkcji aktuarialnej.

OCENA ODCHYLEŃ OD ZAŁOŻEŃ LEŻĄCYCH U PODSTAW OBLICZEŃ KAPITAŁOWEGO WYMAGU WYPŁACALNOŚCI

Wykonanie tego zadania przez zakłady ma zapewnić, że zakład rozumie i weryfikuje adekwatność założeń, leżących u podstaw obliczeń kapitałowego wymogu wypłacalności, w odniesieniu do jego profilu ryzyka. Aby dokonać tej weryfikacji, należy porównać te założenia z profilem ryzyka danego zakładu. Zadanie to ma zapobiegać bezkrytycznemu stosowaniu kapitałowego wymogu wypłacalności jako wymogu kapitałowego, adekwatnego do prowadzonej przez zakład działalności. Przeprowadzenie oceny odchylenia od założeń może przebiegać dwustopniowo. W pierwszym kroku wystarczające będzie przeprowadzenie oceny jakościowej. Jeżeli ocena jakościowa wykaże, że odchylenia nie są istotne, to drugi krok – ocena ilościowa – nie jest wymagany. W przypadku gdy istnieją istotne odchylenia pomiędzy profilem ryzyka zakładu a założeniami leżącymi u podstaw obliczeń kapitałowego wymogu wypłacalności, to po przeprowadzeniu oceny ilościowej zakład (stosujący formułę standardową) musi podjąć decyzję co do dalszego postępowania: może podjąć decyzję o takiej zmianie profilu ryzyka, aby usunąć te istotne odchylenia, może podjąć decyzję o zastosowaniu parametrów specyficznych dla zakładu (tam gdzie dopuszczalne jest stosowanie takich parametrów) lub może podjąć decyzję o rozwijaniu (częściowego) modelu wewnętrznego.

PROCES ZARZĄDZANIA STRATEGICZNEGO I PROCESY PODEJMOWANIA DECYZJI

Przeprowadzenie wyżej wymienionych ocen dostarcza informacji na temat: obecnego profilu ryzyka zakładu, przewidywanego rozwoju profilu ryzyka oraz wynikających z tego tytułu potrzeb kapitałowych.

ORSA musi być uwzględniana przez zakład w procesie podejmowania decyzji strategicznych. Zakłady są zobligowane zatem do uwzględnienia wyników oraz wniosków wynikających z tych ocen, co najmniej w procesie zarządzania kapitałem, w procesie planowania działalności oraz w trakcie opracowywania i tworzenia produktów. Przeprowadzając ORSA, zakład uwzględnia strategię biznesową oraz wszystkie

kluczowe decyzje mające wpływ na poziom ryzyka oraz na ustawowe wymogi kapitałowe, jak również na ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności. Z drugiej strony, zarząd musi zdawać sobie sprawę z wpływu podejmowanych kluczowych decyzji: na profil ryzyka, na ustawowe wymogi kapitałowe, jak również na ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności i przeanalizować, czy decyzje te wpływają w pożądanym sposobie na zakład, czy mogą one zostać podjęte, biorąc pod uwagę ich wpływ na profil ryzyka, na wymogi kapitałowe i na ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności. Wszelkie kluczowe decyzje, które mogą mieć istotny wpływ na profil ryzyka lub poziom środków własnych, powinny zostać przeanalizowane przez zakład w procesie ORSA przed ich podjęciem. Nie oznacza to konieczności wykonania ORSA przed podjęciem każdej strategicznej decyzji – wystarczy przeanalizować, w jaki sposób wyniki ostatniej ORSA, w szczególności ogólne potrzeby w zakresie wypłacalności i ustawowe wymogi kapitałowe, zmieniają się, jeśli decyzje takie zostaną podjęte.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzenie ORSA pozwala zakładom na ocenę adekwatności kapitałowego wymogu wypłacalności, na zapewnienie, że będą spełniały ustawowe wymogi kapitałowe w całym okresie planowania działalności oraz na weryfikację, czy kapitałowy wymóg wypłacalności obliczony według formuły standardowej jest odpowiedni do profilu ryzyka danego zakładu. Przeprowadzenie ORSA jest procesem pracochłonnym, dlatego też, wykonując proces ORSA, warto odwoływać się do analiz wykonanych wcześniej na inne potrzeby. Oczywiście nie oznacza to, że trzeba te analizy powtórzyć na potrzeby ORSA. Wystarczy uwzględnić wyniki tych wcześniej wykonanych analiz w procesie ORSA. Przeprowadzając ORSA, pamiętajmy o uwzględnianiu zasady proporcjonalności, zarówno na poziomie złożoności stosowanych metod i technik, jak i na poziomie szczegółowości przeprowadzanych analiz.

Cel przeprowadzenia ORSA nie powinien być postrzegany jedynie jako stworzenie raportu czy też wypełnienie formularzy. Jest to zbyt pracochłonne zadanie, aby jedynym jego efektem było spełnienie wymogów regulacyjnych. Korzystajmy z wyników ORSA przy podejmowaniu decyzji, analizujmy wpływ podejmowanych decyzji na profil ryzyka zakładu oraz na wymogi kapitałowe. □